

cialiștilor față de informația de arhivă, să-i ajutăm să simtă în activitatea practică avantajele ei economice. În vederea realizării acestui scop e necesar să folosim mai multe mijloace de propagandă în masă (presă, radio, televiziune). Până în prezent în presa economică de specialitate sînt publicate informații despre fondurile și colecțiile arhivistice ce pot fi cercetate, despre eficiența aplicării informațiilor documentare în activitatea economică practică ș.a.m.d.

Revista Arhivelor la rubrica „Teorie și practică arhivistică” publică sub genericul „Arhivele în sprijinul dezvoltării economiei naționale” o serie de materiale pentru cei interesați. E un început bun ce trebuie continuat cu concursul nostru al tuturor.

Considerăm că este foarte important ca specialiștii să fie antrenați în acțiunea de depistare și cercetare a arhivelor dată fiind competența lor în stabilirea direcțiilor de investigare a documentelor, a valorii informațiilor și a modului de valorificare a lor. Lărgirea colaborării va contribui la perfecționarea metodicii cercetării mecanismului de organizare a nevoilor sociale în ce privește informația din arhive, la mai buna cunoaștere a eficienței muncii de informare.

Nici o strădanie nu este de prisos, cînd e vorba de cunoașterea și valorificarea complexă a tuturor resurselor ce pot contribui la dezvoltarea economiei naționale. Chiar dacă numai o parte din informații vor fi valorificate, și vor da satisfacții, în fapt va fi răsplătit întregul nostru efort.

VALORIFICAREA INFORMAȚIILOR DOCUMENTARE PRIVIND EXISTENȚA UNOR SUBSTANȚE MINERALE UTILE, PRIN CERCETĂRI GEOLOGICE¹

IOAN MUREȘAN

În condițiile revoluției tehnico-științifice contemporane industria cunoaște o dezvoltare fără precedent și reclamă cantități sporite de energie și de materii prime.

¹ La elaborarea comunicării a fost utilizată următoarea bibliografie: Antonicu Suzana, *Bibliografia geologică a Republicii Socialiste România*, Al IV-lea Supliment (cuprinde publicațiile din 1960—1965), Institutul de Geologie și Geofizică, București 1969; Codarcea Alexandru, *O sută de ani de cercetări geologice în România* în „Studii și cercetări de geologie, geografie și geofizică. Seria Geologie”, 1966, II, 2, p. 279—298, București, 1966; Fichtel, J. E. *Beiträge zur Mineralgeschichte von Siebenbürgen*. I. *Nachrichten von den Versteinerungen des Grossfürstentums Siebenbürgens*. II. *Geschichte des Steinsalzes und der Salzgruben in Siebenbürgens*, Nürnberg, 1780; Fridwelsky I, *Mineralogia magni principatus Transilvaniae*, Claudiopolis, 1767; Gheorghiu Constantin, Boldor Alexandra, Hanomolo Antoaneta, Cerneaveschi Constantin, Pop Ion, *Evidența documentațiilor geologice înregistrate la Fondul geologic din Comitetul de Stat al Geologiei, în perioada 1950—1967*, Comitetul de Stat al Geologiei, București, 1968; Haiduc Ilie, *Industria aurului din România*, București, 1940; Hauer F. R., Foetterle, F., *Geologische Übersicht der Bergbaue der Österreichischen Monarchie*, Wien, 1855; Herbich, Fr., *Ein neues Erzvorkommen am Gyálu Bradului*, Westlich von Szt. László, O.T.-t.Ert., 12, Földt. Közl., 1889, 19, 4—6, 229—230, 1887; Istrate Nicolae, *Indicatorul comunelor din Ardeal și Banat*, Cluj, 1925; Jekelius Erich, *Bibliografia geologică a României*, I-ul Supliment (pentru anii 1927—1929) Institutul Geologic al României, 1929; Köleseri Samuel, *Auraria Romano-Dacie*, Cibinii, p. 1—237, 1717; Kräutner Theodor, *Bibliografia geologică a României*, al II-lea Supliment (cuprinde publicațiile din 1 aug. 1929 — 31 dec. 1938), Institutul Geologic al României, București, 1939; Kürthy, S. A. *Hideg-Szomos vidékének geologiei viszonyai*, Földt. Közlöny. VI, 165—179. Budapest, 1876; Magda Ion și colab., *Industria minieră a județului Cluj. Monografie*, 1972, p. 78; Maghiar Nicolae, Olteanu Ștefan,

După cum rezultă din Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, cu privire la stadiul actual al edificării socialismului, la realizarea Planului cincinal unic de dezvoltare economico-socială, la programele speciale și la măsurile pentru îndeplinirea cu succes a cincinalelor, a hotărârilor Congresului al XII-lea al partidului², între marile probleme ale prezentului și viitorului, pe primul loc se situează sursele de energie și materiile prime, deoarece întreaga economie națională, ca și cea mondială de altfel, este condiționată de aceste două elemente.

În epoca contemporană cerințele de energie și materii prime cresc în salturi mari; de la o generație la alta, nu ca în trecut, când creșteau de la o epocă istorică la alta.

Dezvoltarea industriei mondiale, în perspectivă, este confruntată cu problema reducerii treptate a rezervelor cunoscute de surse de energie și materii prime minerale. Resursele minerale nu regenerează și cu fiecare tonă extrasă se scumpește materia primă rămasă, iar cheltuielile de exploatare și valorificare sînt tot mai mari. Se fac cercetări geologice intense pentru descoperirea de noi zăcăminte, pentru valorificarea zăcămintelor mici și cu conținuturi scăzute în componenți utili, precum și pentru valorificarea integrală a tuturor componentelor dintr-un minereu.

Dezvoltarea procesului de industrializare a României este condiționată de asigurarea bazei de materii prime și combustibil. În acest scop, fondul de investiții alocat pentru cercetări geologice a fost de 22 miliarde lei în cincinalul 1976—1980, iar în actualul cincinal (1980—1985) este de 33—35 miliarde lei. O importantă cotă din investiții este alocată pentru descoperirea de noi rezerve de combustibili minerali (hidrocarburi, cărbuni, sisturi combustibile), urmărindu-se ca în deceniul 1981—1990 să se asigure independența României din punct de vedere al combustibililor și energiei. Fonduri importante din investițiile de stat sînt dirijate și pentru descoperirea zăcămintelor de minereuri metalifere, nemetalifere, pentru cercetări hidrogeologice și de geologie inginerească etc. În vederea asigurării eficienței maxime a lucrărilor de cercetare geologică se impune ca ele să fie fundamentate pe cele mai noi concepții științifice, să valorifice integral fondul de cunoștințe geologice acumulat în publicații sau în documentele de arhivă, metodologia de cercetare să fie complexă și să folosească aparatură de înaltă tehnicitate precum și mijloace automate de prelucrare și interpretare a datelor.

Dintre mijloacele de sporire a eficienței cercetărilor geologice ne oprim asupra informării și documentării din publicațiile de specialitate și din documentele de arhivă. Oricare ar fi tema sau perimetrul ce urmează a fi cercetat geologic se impune, în prima etapă, informarea și documentarea geologică. Informarea și documentarea trebuie să furnizeze, celui interesat, toate cunoștințele

Din istoria mineritului în România, Edit. științifică, București, 1970 ; Marin Ioan, *Istoricul minelor metalice din România*, București, 1931 ; Martinovici C. și Istrate N., *Dicționarul Transilvaniei*, Cluj, 1921 ; Nica Ecaterina, *Bibliografia geologică a Republicii Socialiste România*, Al V-lea Supliment (cuprinde publicațiile din 1966—1970), Institutul de Geologie și Geofizică, București, 1975 ; Olaru Martin, *Bibliografia Banatului*, Reșița, editată de Muzeul de istorie al județului Caraș-Severin, 1978 ; Peltz Margareta, Ștefănescu Marica, Stoica Maria, Dinu Laura, *Bibliografia geologică și geofizică a Republicii Socialiste România*, Al VI-lea supliment (cuprinde publicațiile din perioada 1971—1975), Institutul de Geologie și Geofizică, București, 1981 ; Rădulescu D. și Dimitrescu R., *Mineralogia topografică a României*, Edit. Academiei R. S. România, București, 1966 ; Roman D. și Codarcea A., *Bibliografia geologică a României*, București, 1926 ; Rusu-Abrudeanu Ion, *Aurul Românesc*, București, 1933 ; Sabba S., G. Murgeanu și V. Mihăilescu, *Istoria științelor în România, Geologia, Geofizica, Geodezia și Geografia*, Edit. Academiei R. S. România, București, 1977 ; Semaka A., Atanasiu L. și Gheorghiu Gh., *Bibliografia geologică a Republicii Populare Române*, Al III-lea Supliment (cuprinde publicațiile din 1 ianuarie 1939 — 31 decembrie 1959), Institutul geologic, București, 1962 ; Stoicovici E., Mureșan I., *Studiul zăcămintului de limonit oolitic și de glauconit din formațiunile eocene ale Bazinului Transilvaniei*, în „Studia Universitatis «Babes-Bolyai», Seria Geologie-Geografie”, fasc. 1. 7—16, și fasc. 2. 17—29, Cluj, 1964 ; Suciu Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, 1967, și vol. II, 1968, Edit. Academiei R. S. România, București, 1967—1968 ;

„Vasárnaoi Ujzág” din 1864, nr. 22, p. 208.

² „Scînteia” din 17 decembrie 1982.

acumulate de predecesori, asupra temei sau perimetrului respectiv. Sint deosebit de valoroase sursele de informare și documentare geologică publicate, dintre care amintim — Bibliografia geologică a României, elaborată de D. Roman și Al. Codarcea (1926), precum și Suplimentele la această lucrare; I-ul din 1929, al II-lea din 1939, al III-lea din 1962, al IV-lea din 1969, al V-lea 1975 și al VI-lea din 1981.

— Evidența documentațiilor geologice înregistrate la Fondul geologic din Comitetul de Stat al Geologiei, în perioada 1950—1967³, elaborat de Constantin Gheorghiu și colaboratorii (1968).

— Mineralogia topografică a României, elaborată de D. Rădulescu și N. Dumitrescu (1966).

Pentru Transilvania și Banat se găsesc numeroase informații în cele 3 volume din Mineralogisches lexicon (I — 1859; II — 1873 și III — 1893) elaborat de V. R. Zepharovich și în Bibliografia Banatului, întocmită de M. Olaru în 1978.

Dezvoltarea științelor geologice și geofizice, în România prezentată de Al. Codarcea la Centenarul din 1966, a fost tratată exhaustiv în cadrul Istoriei Științelor în România (1977), de către cei mai buni specialiști.

Elaborarea unei *Istории a mineritului în România* este un omagiu adus harnicilor lucrători din domeniul minier, care trudind din greu de-a lungul secolelor, au scos la lumina zilei atâtea bogății. În același timp, se prezintă în fața națiunilor lumii, realizările însemnate ale românilor, în exploatarea și valorificarea bogățiilor minerale. Realizările de pînă acum, în acest domeniu, aparțin lui Ioan Marin (1951), Ion Rusu-Abrudeanu (1933), Ilie Haiduc (1940), Maghiar N., Olteanu S. (1970), etc. Mai există numeroase aspecte ale cercetărilor geologice și miniere care nu sint suficient cunoscute și prin cercetarea cărora ne vom completa datele asupra istoriei mineritului, indicîndu-se zone odinioară cunoscute, care pot să prezinte interes economic în prezent.

În activitatea de informare și documentare pentru elaborarea temelor sau programelor de cercetări geologice, unii cercetători folosesc cu precădere informații din publicațiile de specialitate și mai puțin datele din arhiva unității sau din alte arhive. Acest fapt se poate constata din lista bibliografică ce însoțește tema sau proiectul respectiv. Datele din arhive sînt mai puțin folosite pentru că nu se cunosc, uneori sint mai greu accesibile și cercetătorul, adesea, este grăbit. Cunoașterea documentelor de arhivă și verificarea lor în teren, poate contribui la reducerea volumului de muncă și chiar de lucrări costisitoare.

Un prețios fond documentar asupra cercetărilor geologice și miniere, desfășurate de-a lungul deceniilor și secolelor, pe tot cuprinsul României, se află la Direcția generală a Arhivelor Statului din București, precum și la filialele din țară. Filialele Arhivelor Statului din zonele țării cu bogății minerale, pot intensifica ajutorul dat informării și documentării geologice, prin publicarea unor cataloage cu documentele pe care le dețin, grupate pe substanțe minerale. Documentele de arhivă, prelucrate în colaborare cu geologii, localizate și valorificate în teren, pot duce la identificarea unor zone cu interes economic, care să fie prinse în programele de explorare. Activitatea de localizare și identificare în teren a informațiilor obținute din documentele de arhivă, la Cluj, s-ar putea face și de către studenții anilor III și IV ai Secției de Inginerie geologică și geofizică, împreună cu cadrele didactice, în cadrul practicii de cercetare, pe bază de contracte încheiate cu Ministerul Geologiei, ca principal beneficiar, și cu filiala din Cluj a Arhivelor Statului.

Localizarea în teren a informațiilor rezultate din cercetarea arhivelor, referitoare la mineralizații sau foste exploatări miniere, întîmpină dificultăți, deoarece deseori nu există o concordanță între denumirile toponimice din documente și cele actuale. Denumirile au suferit schimbări, și în prezent nu dispunem de un dicționar în care să găsim echivalențele între denumirile aceluiași loc, de-a lungul timpului. Uneori, denumirile au fost schimbate de către organele administrative. În prefața la Dicționarul Transilvaniei (1921), autorii arată dificultățile apărute la denumirea localităților „în labirintul de numiri ale localităților botezate în tot felul și în toate chipurile, la voia întîmplării, de fosta administrație, care își propusese să șteargă din geografia acestor provincii orice urmă de nume românesc”. Identificarea corespondenței dintre denumirile maghiare și românești ale localităților din Transilvania și Banat, este mult ușu-

³ Din informația verbală primită de la Margareta Peltz, rezultă că Institutul de Geologie și Geofizică a completat la zi, atît Bibliografia geologică cît și Evidența documentațiilor geologice, urmînd ca aceste lucrări să fie publicate.

rată de lucrările lui Martinovici și N. Istrate (1921) și N. Istrate (1925). Dar modificarea denumirilor, de către administrația austro-ungară, nu s-a referit numai la localități ci și la rețeaua hidrografică și formele de relief. Aceste denumiri figurează pe Planurile directe în proiecția Lambert 1 : 25 000, ridicate de administrația austriacă.

Planurile directe de tragere, în proiecția Lambert, la scara 1 : 20 000 ale Ardealului și Banatului, reambulată după cele austriece de către Serviciul Geografic al Armatei în 1924 sau 1936, parțial păstrează vechile denumiri.

Ridicările topografice actuale în proiecția Gauss, făcute cu mijloace mecanice automatizate pe baza sero-fotografierii, sînt sărace în denumiri toponimice (mai ales de piraie, văi, dealuri), fapt ce îngreunează identificarea în teren a unor mineralizații sau exploatări miniere menționate în documente de arhivă. Se resimte nevoia unui dicționar toponimic, în cadrul căruia să-și găsească rezolvarea problemele menționate. Ar fi foarte utilă, completarea la zi și reeditarea valorosului Dicționar istoric al localităților din Transilvania, elaborat de Coriolan Suciu și publicat în 1967 și 1968.

În activitatea de identificare în teren a unor mineralizații semnalate în publicații sau documente din jumătatea a doua a sec. XIX, trebuie avute în vedere și unele prevederi din legislația minieră a timpului. Astfel, prin „Legea austriacă a minelor“ din 25 mai 1854, acceptată provizoriu și în Ungaria din 1861, se prevede că lucrările de exploatare se pot întreprinde pe baza unui Permis pentru cercetări generale de explorare, ce se acorda pe termen de un an (după Ilie Haiduc, 1940, p. 354). Posesorul permisului avea obligația de a face anumite lucrări de explorare, altfel pierdea acest permis. Se pare că de aici s-au născut unele situații, în care posesorul permisului afirma că a găsit unele mineralizații, care poate că nu existau, pentru a-și putea menține în continuare permisul. Aceste informații erau apoi redate de publicațiile științifice ale vremii. Aceasta ar fi una din explicațiile pe care le putem da în legătură cu unele zone mineralizate sau chiar explorate parțial, citate în publicațiile vremii dar care ulterior nu au mai putut fi identificate. Nu este exclusă nici posibilitatea ca mineralizația respectivă, ulterior descoperirii, să fi fost acoperită de material deluvial. Iată două exemple:

În șisturile grafitoase de pe Piriul Crucii (dreapta Someșului Cald), este menționată de V. R. Zepharovich (1873) o mineralizație cu stibină pămîntoasă descoperită în 1865. Mineralizația a fost cercetată sumar prin lucrări de explorare în anul 1876, cînd s-au scos 2 400 kg minereu (S. Kürthy, 1876). Mineralizația constă din stibină, pirită, cuarț și calcit.

Pe Dealul Bradului (vest de satul Finișel), în șisturi talcoase și mica-șisturi se afirmă că s-a descoperit un filon de cuarț lenticular, situat în culcușul unei mineralizații de stibină, blendă, pirit, cu gangă de cuarț și dolomit (Fr. Herbich, 1887). Descoperirea s-a făcut pe baza unei sesizări din 1885.

Aceste mineralizații, după semnalarea lor, sînt mereu citate în lucrările de specialitate, dar nu le-a mai putut identifica nimeni, pînă în prezent.

Uneori cercetătorii interpretează greșit informațiile referitoare la bogățiile minerale ale unei regiuni, cunoscute la un moment dat.

Așa de ex. Vajda L. în lucrarea „Industria minieră a județului Cluj“ (1972, p. 78) citînd în text dintr-un ziar de duminică, „Vasárnapi Ujság“ 1864, în care se spune, printre altele : „Iar pentru faptul că în împrejurimile Clujului s-ar putea înfăptui într-adevăr o industrie siderurgică înfloritoare și că în munții de acolo sînt zăcăminte minunate de minereuri de fier, avem suficiente date“, vine să afirme că „Autorul articolului făcea aluzie la valorificarea zăcămintelor de la Căpușul Mic“. Acest zăcămint neffind cunoscut în secolele XVIII și XIX așa cum rezultă din lucrările de specialitate ale autorilor : Köleseri, S. (1717), Fridwalsky, I. (1767), Fichtel, J. E. (1780), Hauer, F. R., Foetterle, F. (1855) V. Zepharovich, 1859, p. 249 ; 1873, p. 185 ; 1893, p. 150—151 și nici de cei din prima jumătate a secolului XX, zăcămintul fiind descoperit abia în 1960, de către E. Stoicovici și I. Mureșan (1964). Este surprinzătoare afirmația cercetătorului clujan și lipsită de argumentație științifică. De ce, dacă se cunoșteau zăcămintele de la Căpușul Mic, din 1864, nu le-a valorificat nimeni în cei circa 100 ani pînă la descoperirea lor în 1960, iar istoricii care au știut de existența lor, nu le-au făcut cunoscute conducerii statului ?

Iată, încă un argument în sprijinul ideii de a se realiza o documentare științifică riguroasă, din arhive și din publicații, asupra tuturor mineralizațiilor sau zăcămintelor din țară, această documentație servind atît societatea contem-

porană care are nevoie de toate bogățiile minerale ale subsolului cit și adevărul istoric.

O problemă importantă pentru cercetările geologice o reprezintă existența unei documentări complete, mineralogice, petrografice, chimice și paleontologice a tuturor lucrărilor de cercetare geologică (foraje, galerii etc.) executate pe întregul teritoriu al țării și accesul ușor la aceste documentații. Existența unei astfel de documentări, la nivel județean pentru lucrările de pe teritoriul județului și la nivel național, contribuie la îmbunătățirea cercetărilor geologice și la reducerea unor cheltuieli materiale. Menționăm că există o astfel de documentație la Institutul de Geologie și Geofizică, dar care nu posedă chiar toate datele despre lucrările executate de alte ministere.

Uneori, în urmă cu ani, lucrările geologice de cercetare prin foraje se documentau cu precădere pentru o anumită problemă (mineralizație, cărbune, probleme de mecanică a rocilor etc.) și se tratau doar parțial celelalte aspecte. Această situație se îmbunătățește continuu, prin documentarea complexă a lucrărilor în curs de execuție (foraje, lucrări miniere etc.).

Litoteca din București a Ministerului Geologiei constituie un valoros fond de documentare și ar fi deosebit de utile colecții litologice reprezentative, pentru toate tipurile de roci străbătute de numeroasele lucrări executate pentru amenajări hidroenergetice sau pentru alte scopuri.

Elaborarea și publicarea cataloagelor cu exponatele existente în principalele colecții și muzee de mineralogie, petrografie și paleontologie din țară, ar constitui un alt mijloc eficient de informare și documentare pentru lucrătorii din domeniile științelor geologice.

În spiritul Directivelor Congresului al XII-lea al P.C.R. și ale Conferinței Naționale din 16—18 decembrie 1982 toți lucrătorii din domeniul geologiei sînt antrenați plenar în activitatea de sporire și gospodărire judicioasă a bazei de materii prime minerale, necesare dezvoltării în ritm înalt a întregii economii.

REZERVELE DE COMBUSTIBILI FOSILI ALE ȚĂRII NOASTRE OGLINDITE ÎN VECHI PUBLICAȚII ROMÂNEȘTI

V. I. NITU, D. SĂVEANU

O seamă de documente vechi ne dezvăluie începuturile folosirii de către poporul nostru a rezervelor de combustibili fosili înmagazinați în subsol.

Astfel prima mențiune documentară despre existența petrolului în țările române este din 4 octombrie 1440, cînd Ilieș și Ștefan, domni ai Moldovei, întăresc mănăstirii Bistrița stăpînirea asupra satului Lucăcești. În stadiul actual al cercetării satul Lucăcești este cea mai veche localitate din țară în care se atestă existența unor zăcăminte de țiței valorificate prin mijlocirea unor fîntîni; Lucăcești reprezintă astfel leagănul industriei petroliere din România.

Informații documentare referitoare la petrolul din Țara Românească apar mai tîrziu. Cel mai vechi document este din 20 noiembrie 1517 cînd Neagoe Basarab întărește „mănăstirii lui Drăghici dăn Crișov ocina satului Secăreni“, amintînd printre hotarele acestei moșii „...peste Dâmbul la păcuri... de la păcuri în sus“.

Dintr-un alt document, din 6 februarie 1660 dat de Gheorghe Ghica „voievod a toată țara Ungrovlahiei“ se poate afla că încă înainte de 1654 schilerii din Cămpina extrăgeau petrol de pe teritoriul comunei Buștenari. Către sfîrșitul secolului al XVII-lea, în 1694, petrolul este menționat și la Cămpina. În mod frecvent în secolul al XVIII-lea pentru a scoate în evidență valoarea suprafețelor vîndute pe moșia Cămpina, documentele amintesc, alături de produsele solului, și zăcăminte de țiței.

De altfel zăcăminte de țiței și extragerea lui, pînă la începutul secolului, al XIX-lea întîlnim în județul Saac (în mare parte județul Prahova de astăzi).